

Câu chuyện mẹ con tem

Tác Giả: Nguyễn Văn Lạc

Thứ Tư: 29 Tháng 12 Năm 2010 09:53

Chỉ bằng mẹ con tem đẹp hình ảnh người phụ nữ hiền lành, phúc hậu đến cỡ này.

◻ Nam Phụng Hoàng Huệ

Cách đây hơn nửa thế kỷ, đúng ra là vào khoảng những năm 1943-1946 gì đó, tôi đang chỉ là một chú bé nhà quê. Thấy gì chung quanh tôi chỉ có mẹ và mẹ con. Nhưng không nhớ bằng cách nào, tôi đã có nhìn thấy hình Hoàng Huệ Nam Phụng trên mẹ con tem. Chỉ bằng mẹ con tem đẹp hình ảnh người phụ nữ hiền lành, phúc hậu đến cỡ này. Hình ảnh con tem đó cứ như thế mãi trong lòng, trong ký ức chẳng quên được. Con tem như xiu hình một người phụ nữ, chít khăn vàng, áo dài. Quá như đẹp như ra chân dung người đó, cũng quá như đẹp biết được con người. Vội mà hình ảnh đó có sức thu hút, đeo đuổi mãi cho đến bây giờ. Ký vãng sự vì cớ thì có thể quên. Nhưng dù tình cảm, niềm kính trọng người phụ nữ đó thì không. Hình ảnh qua con tem như bé to ra sự uy nghiêm, trang trọng, quý phái, nhưng dung mạo hiền từ. Đôi mắt có vẻ buồn, Sống mũi cao. Đẹp không chê vào đâu được. Vẻ đẹp kín đáo, nhưng có sức thu hút khó quên được. Hình ảnh người con tuấn tú tôi cũng đẹp như những người khác. Nhưng nó lại không có cái nét kiêu kỳ hãnh tiến như những người khác sang trọng gì có. Nhưng là con một có cái nhìn thoáng, đầy đặn. Hình ảnh sau này nhìn thấy Hoàng Huệ sau cũng phải như những một đi: Hoàng Huệ có nét uy nghi, đoan trang và phúc hậu. Chỉ tôi buồn.

Sao Hoàng Huệ lại buồn thế ..

Xin đến một chàng trai có một cô gái sinh thời 1937-1941 như cái kia niềm gặp gỡ Hoàng Huệ Nam Phụng, viết trong tập san Dòng Khánh : Hàn, mái trường thân yêu. Được cố sĩ Nguyễn Văn Huy, và một năm ngoái đã viết lại cảm tưởng của mình như sau :* Ngày Bà Nam Phụng đến thăm lớp, cô Thành Viên, giáo sư Pháp Văn và những người trên bàn giảng dạy tay đến tay Hoàng Huệ và tất cả những người các câu hỏi của Hoàng Huệ, không hề một chữ đến. Trong khi đó

Câu chuyện n m t con tem

Tác Giả: Nguy n văn L c

Thứ Tư:, 29 Tháng 12 Năm 2010 09:53

Nguy n ti n Lãng, ng i đi cùng Hoàng H u mu n tâu g i g i v i Hoàng H u đ u qu xu ng đ t. Cô xin phép ti p t c gi ng. Hoàng H u đ gi ng và sau đó cho g i h c sinh gi i Văn l p là ch Nguy n th Th lên th ng cho m t b c nh do Hoàng H u ký tên. Thái đ đ ng hoàng c a cô đã gây cho chúng tôi m t ni m t hào chính đáng, trong lúc y chúng tôi cũng thích v đ p d u d àng Đông Ph ng và thái đ bình tĩnh không có v gì hách đ ch c a Nam Ph ng Hoàng H u*. M t trong nh ng h c trò có m t b a hôm y là cô Ngô th Ngà, nguyên giáo s Tr ng V ng đã cho bi t c m t ng : Mê cái v đ p d u d àng c a Hoàng H u và vì th sau này cô đ t tên cho m t cô con gái là Thu Ph ng, t c H ng mùa thu nh c nh đ n tên Hoàng H u Nam Ph ng, h ng mi n Nam.

Hôm nay ng i vi t i m t chút cu c đ i Bà mà hình nh Bà đang ng i tr c bàn máy. S bi t v Bà quá ít, m y mò sách v đ lo i, l c i ch này ch kia cũng ch là nh ng m nh v n r i r c, cũng không th y bóng dáng Bà đâu c . Cũng ch thu th p đ c nhi u nh m gì. Ng i đ i coi ra vô tình v i Bà đã đành, sách v s h c cũng v y.

Ngay trong h i ký c a vua B o Đ i, "Le Dragon d'Annam", (1) tôi đã l t đi l t i nhi u l n, ch th y loáng thoáng t trang 62 đ n 68 nói v cu c hôn nhân c a nhà vua h n là nói v Hoàng H u. Tôi đành lòng v i m t ít tài li u trong báo Indochine vào nh ng năm 1942-43-44 v i vài bài c a Nguy n Ti n Lãng và m t vài ng i b n Pháp c a gia đình. Bài vi t v Bà c a Cù huy C n không có trong tay. Cu n sách quan tr ng c a Ph m kh c Hoè : t Tri u đình Hu đ n chi n khu Vi t B c và K chuy n vua quan nhà Nguy n ch đ c đ c nh ng đ an trích đ n mà n i dung qu th c khi m nhã và tuyên truy n nhi u h n là s th c. M t s bài báo trên các báo chí H i ng i th ng vi t thi u đ ki n kh tín, vi t cho có mà thôi.

Vì th , cũng ch thu t p đ c bao nhiêu. Th t là b t công v i Bà quá và cũng vô tình quá. Ch xin l y t m lòng đáp i đ c ph n nào hay ph n y.

1.- TH I CON GÁI

Cô Nguy n H u th Lan Marie Thérèse là con m t nhà đ i n ch , đ t Gò Công. B đ c Tây cho đi h c Phá p v , r i m đ n đ i n trà và cà phê cao nguyên Trung ph n. Các đ i n ch khác th ng ít ch nên ch loay hoay v i ru ng, v n t c, s ng nh b ng l c t đó mà ra. Nh ng ông bà Nguy n H u Hào có v n Tây h c, có đ u óc nên m i nghĩ đ n khai thác đ n đ i n. Vào th i k đó, kho ng nh ng năm 1920-30, báo Nam K đ a ph n ra hàng tu n đã khuy n khích ng i Annam khai thác đ n đ i n, m mang kinh doanh, k ngh đ c nh tranh v i ng i Tây và c v i ng i T u nh trong l i m đ u c a t báo: "T báo có ý khai đ àng văn

Câu chuyện n m t con tem

Tác Giả: Nguy&n v&n L&c

Thứ Tư: 29 Tháng 12 Năm 2010 09:53

minh cho nhân dân đ&ng t&n phát cho b& đ&o vi&c đ&i đ&u thông thu&c. Vì th& trong nh&t báo 's& bi&n lu&n v& nh&ng đ&i đ&o lý, phong hóa, bá ngh&, bác h&c và văn tin... nên s& gì t&t và h&u ích thì đem đ&ng vô h&t". (trích l&i trong bài Ch& Qu&c Ng&, giai đ&n s& kh&i c&a chính tác gi&).

Nhà ch& có hai ch& em, ch& là Agnès Nguy&n H&u Hào đã h&n có n&p s&ng văn minh thành th& c&a l&p dân gi&u có. Cu&c s&ng hai ch& em c& khách quan mà nói là sung s&ng, đ&y đ&, đ& c&ng chi&u. H& đã s&ng tu&i thanh xuân êm đ&m và m& m&ng. Và có l& đó là giai đ&n h&nh phúc nh&t đ&i c&a ng& i thi&u n& sau này làm Hoàng H&u. Theo nh&ng b&c hình ch&p trong t& Indochine thì c& hai ch& em đ&u cao l&n h&n h&n nh&ng ng& i ph&n Vi&t Nam bình th&ng. Tôi mê b&c &nh Hoàng H&u ch&i tóc r&, v&n khăn và nhìn nghiêng bên trái, không nhìn th&ng. Nh&ng b&c &nh m&c đ&m, hay nh&ng b&c &nh m&c tri&u ph&c, ho&c ngay c& ngày c& i coi cũng đ& c đ& c v&y thôi. Theo cách nhìn c&a tôi, có nh& cô Agnès không l&y gì làm xinh x&n l&m, g&ng m&t x&ng x&ng, thi&u đ&y đ&n. Nh&t là thi&u cái nét đoan trang, đ&u hi&n nh& cô Lan. Tôi c& nghĩ, ph&i cảm &n ông cái ông Tây nào đó đã ch&p nh&ng b&c hình mà Nam Ph&ng Hoàng H&u đ&p nh& th&, l&t đ& c c& cái h&n, cái ph&n sâu th&m c&a đ&i s&ng bên trong. Ph&n cô Agnès, có v& Tây h&n. Cô đã l&y ch&ng s&m, h&c hành ch&ng hi&u đ&n l&p nào. Ông ch&ng là bá t& c Didelot, làm công ch&c cho Tây. C& qu&ng đ&i tu&i thanh xuân này, g&n nh& không có m&t ai có th& hé l& cho bi&t đ&i s&ng hai ti&u th& ra sao.

Nh&ng đ&a vào m&t vài s& ki&n mà suy đoán thôi. Ch&ng h&n, trong m&t bài vi&t c&a ông Nguy&n Ti&n L&ng, con r& c& Ph&m Qu&nh sau này đăng trên t& Indochine có k& r&ng, tr& c ngày đám c& i thì hai ch& em đ&n & m&t căn nhà c&a gia đình & đ&ng Nguy&n Du bây gi&, t&c quá không nh& s&, tr& c ngày ra Hu&. Đ&i đ& cho th&y, các cô & Sài Gòn đ& đi h&c ch& không & Gò Công. Th&i đó, Sài Gòn ch& r&ng nh& cái bàn tay. (2) Nh& l&m. Bé l&m. Qua kh&i b&n Nhà R&ng, sang Khánh H&i là lau s&y. Qua kh&i Nancy, ch& Quán là đ&ng không mông qu&nh. Ch&a t&i c&u Tr&ng Minh Gi&ng đã là bãi s&nh r&i. Các ti&u th& & đ&ng Nguy&n Du, m&i sáng đi nhà th& thì băng qua đ&ng Lê Văn Duy&t, t&i đ&ng Bùi Th& Xuân ch&ng n&a cây s& là t&i nhà th& Huy&n Sĩ. Nhà th& này theo thói quen l&y tên ông Huy&n Sĩ hay Lê Phát Đ&t vì ch&c là ông đã công hi&n nhi&u đ& xây đ&ng nhà th&. Ông Huy&n Sĩ l&i là bác ru&t các ti&u th&.

N&p nhà nh& v&y, v&a gi&u có, v&a có ăn h&c, v&a theo n&p s&ng Tây ph&ng v&i t& t&ng t& do phóng khoáng đã h&n khác v&i các "công t& B&c Liêu" v& l&i s&ng, l&i nghĩ, l&i gi&i trí. L&n lên, cô ch& đã yên m&t b& ch&ng con, ph&n Hoàng H&u t&ng lai đ& c cha m& g&i sang Pháp h&c tr&ng Couvent des Oiseaux.

Có đ& lu&n l&n l&n Couvent des Oiseaux bên Pháp v&i bên này, nhân ti&n xin làm sáng t& thêm v&n đ& này. (3)

Nói thêm chút n&a đ& ch&ng t& mình có chút yên bác. H&i Bà h&c Couvent bên Pháp nhà tr&ng h&n n&m & ph& Ponthieu và Verneuil. Nh&ng h&i Ponthieu & đầu thì qu& tình mù t&t không bi&t.

Có sách ghi cô đ& tú tài Tây r&i m&i v&, đ&i u này cũng không kh&ng đ&nh rõ đ& c. B&o Đ&i ch& ghi: "Elle vient de terminer ses études au Couvent des Oiseaux, en France". T&t c& th&i gian này, không m&t ai bi&t cu&c s&ng ng& i thi&u n& Tây h&c, duyên dáng, hi&n th&c ra sao. Ch& bi&t, cô đã v& n& c năm 18 tu&i.

2. CU&C H&N NH&N C&A CÔ NGUY&N H&U TH& LAN

Câu chuyện n m t con tem

Tác Giả: Nguy n văn L c

Thứ Tư, 29 Tháng 12 Năm 2010 09:53

Cu c g p g l n đ u.

Có m t câu h i đ c đ t ra là cô Nguy n H u Th Lan đã quen và g p B o Đ i trong tr ng h p nào và đ đầu. Có m t s tác gi cho r ng h quen nhau trên cùng m t chuy n t u th y c a hãng Messagerie Maritime v n c nh m t cu c tình duyên k ng , lãng m n. M t hoàng t g p giai nhân trên m t chuy n t u, yêu nhau r i quy t đ nh chuy n hôn nhân. Trên t Indochine, có m t vài bài vi t c a ông Nguy n Ti n Lãng, m t ng i thân c n c a Hoàng H u, nh ng tôi cũng không th y đ n nào nói rõ v v n đ này. Cho dù có đi cùng chuy n t u không ch c gì đã có th g p nhau. N u có chuy n đó thì vua B o Đ i hà c gì l i không nh c đ n trong h i ký trích đ n sau đây. Cái t t c a ng i Vi t Nam là h có m t ng i vi t tr t là kéo theo c lô ng i khác xu ng h theo. Dù sao, tôi cũng ch ng dám c quy t gì v đ u này. Nh ng m t đ u không c n bàn cãi n a là căn c vào t p h i ký "Le Dragon d'Annam" c a vua B o Đ i là đúng nh t. Vua B o Đ i cho bi t ông đã g p Nam Ph ng Hoàng H u Đ L t, ch không ph i đ trên t u, ông đã g p vào cu i năm 1932. Xin trích đ n ý c a vua sau đây: "C'est alors qu'à la fin de l'année, m'étant rendu pour quelques jours à Đ L t où séjournait également le gouverneur général Pasquier, celui-ci, à l'occasion d'une rencontre dans les salons du Langbian Palace, me présente une jeune fille qui était en compagnie de Mme Charles, Marie-Thérèse Nguy n H u Hào, appartient à une famille de riches propriétaires terrien de Cochinchine. Catholique, comme ses parents elle vient de terminer ses études au Couvent des Oiseaux, en France. Elle a dix huit ans. (Sách đã đ n trang 63) Đ c đ an văn trên, th y có gì là l . Ch ng hi u t i sao c đám ng i tai to m t l n l i không h n mà g p nhau Đ L t. Có bà Charles, ng i đ đ u cho B o Đ i đi cùng v i cô Lan, bà l i là b n c a gia đình Nguy n H u Hào. Có bài vi t nói ông Lê Phát Đ t đ n cháu gái đ n ra m t B o Đ i. Cô cháu gái l i ôi n n chán m i ch u đi, ăn m c s sài thôi. Tôi thi t nghĩ, ông Đ t không đ t cách đ đ ng đ t đ n cháu gái ra m t Hoàng Th ng, n u không có m t s p x p tr c. Cùng l m ông ch là ng i th a hành thôi. Đích th là có s p x p tr c, có toan tính tr c gi a b ba toàn quy n Pasquier, ông bà Hào và ch ch t là bà Charles. Cho dù tr c đó có g p nhau trên t u trên bè gì cũng không quan tr ng. Sau bu i g p g Đ L t, k nh đ nh m nh đã đ c an bài r i. S s p x p này cũng r t bình thu ng và t nhiên c ng v c a B o Đ i. V n đ chính là h đã yêu nhau và quy t đ nh đ n hôn nhân: "Après quelques entretiens, un tendre sentiment nait entre nous. Nous nous promettons de nous revoir".

Nh ng tr ng i c a cu c hôn nhân.

Theo vua B o Đ i, t ngày h i h ng, r t nhi u nh ng tin đ n chung quanh vi c ch n m t ng i v cho Ông. Bà T Cung đã đành, các v quan l n trong tri u, m i ng i đ u có ng i c a mình đ đ c . Vua đã h n bi t đ c đ u đó và Ông đã nhi u l n cho bi t ông quy t đ nh không ch p nh n ch đ đa thê v n th ng th y Vi t Nam, v nh ng t tr ng tranh dành ngôi

Câu chuyện mới con tem

Tác Giả: Nguyễn Văn Lạc

Thứ Tư: 29 Tháng 12 Năm 2010 09:53

---

thờ giã a anh em họ c anh em cùng cha khác mẹ đ n ch đâm chém nhau. Vua Minh M ng có đ n 170 ng i con và đ tránh c nh tranh giành ngôi th , vua Minh M ng đã đ t ra tên gi i theo th t đ n 20 đ i k ti p nhau đ nh ng dòng h theo đó theo th t mà k v . Hai m i đ i đó đ c kh c vào t gi y b ng vàng và tên gi i m t ng i nh th đ c coi n gi y H t ch c a mình.. Hai m i ch đó n m trong bài th ngữ ngôn t tuy t mà câu đ u g m nh ng ch :

Miền H ng ng B u Vĩnh
B o Quý Đ nh Long Tr ng
Hi n Năng Kham K Thu t
Th Tho i Qu c Gia X ng

Nh ng m i t i ch th năm trong bài th thì tri u đình nhà Nguyễn đã không còn n a, m c đ u tên c a vua B o Đ i đ c lột b ng ch Vĩnh có nghĩa là muôn đ i. Nh ng ý nghĩa đó còn đ c tìm th y trong nh ng ch t nh Th a Thiên, V n Th , Long Sàng, ch c a B u Long đ c g i là T Ph ng Vô S .

Đã h n, hai ông bà Charles, b m đ đ u c a vua không th không b n r n trong vi c ki m tìm m t ng i v cho vua. Cái khó là ch đó. Quá nhi u ng i, quá nhi u đ c , n u không nói là nh ng âm m u gây nh h ng nên đ gây b t đ ng ghen t , nói ra nói vô.

Nh ng tr ng i l n nh t là cô Nguyễn H u Th Lan là ng i theo đ o Ky tô giáo. Theo vua B o Đ i, khi tr v Hu , ông đã b y t ý đ nh l y v ng i theo đ o Kitô giáo và là ng i đã đ c đ ào t o Tây ph ng. Nghe tin đó, h n nhiên là Bà T Cung không đ ng ý vì bà mong mu n m t cô dâu theo truy n th ng Á Đông. Quan l i cũng ng m ng m ch ng đ i. T phía ch ng đ i đ a trên quy n l i cá nhân cũng có, phe phái, mi n cũng có, n i c nguyên t c truy n th ng cũng có. Cô dâu "M i Quá". Ch "M i" có vang v ng mu n đ ng nghĩa v i thi u văn hoá đ o đ c c truy n. Ng i ta e ng i cũng ph i. C nói ti ng Tây lú la lú lo cũng đ ng i r i. S nghi k , thành ki n tranh ch p, hi u l m còn đ y đ y trong dân gian, nh t là trong đ u m i ng i. Đ t mình vào đ a v vua và hoàng h u t ng lai m i hi u đ c s cam go không th v t qua đ c c a cu c hôn nhân này. R i v n đ giáo đ c con cái theo đ o Ky tô giáo n a. S gi i quy t ra sao khi hoàng t k nghi p vua ph i c hành l T Nam Giao ho c th cúng t tiên. L y ai là ng i gìn gi n p s ng, văn hóa c truy n, cúng gi t tiên c a cha ông đ l i.

Có m t s tác gi đã vi t không đúng v v n đ này. Nh t là gi i Công giáo. Ch ng h n cho r ng vua B o Đ i là ng i đã theo đ o Ki tô giáo. Th t ra đ i v i v n đ tôn giáo, ông B o Đ i r t thoáng, minh b ch và r t trung l p. Ông không theo đ o nào c . Nh ông vi t: "Au palais, il n'y avait qu'un Dieu: L'empereur, fils du ciel". V y không h có chuy n đó. Ngay c các Hoàng t , Công Chúa ch a ch c gì đã r a t i, theo đ o Ki tô giáo. M t đ i u n a, đ lu n v n cho r ng Hoàng H u Nam Ph ng ph i xin phép Vatican r i m i đ c l y ch ng. Nh ng theo h i ký c a Vua B o Đ i, ch sau khi làm đám c i xong, ông m i g i th cho Giáo Hoàng Piô 11 m t lá

Câu chuyện n m t con tem

Tác Giả: Nguy&n v&n L&c

Thứ Tư, 29 Tháng 12 Năm 2010 09:53

---

th& qua trung gian ng& i Ph&ap, v& th& i đ& ta ch& a c& li&n l&c ngo& i giao v& i Vatican. N& u Ho&ng H& u mu&n xin ph&ep th& i ph& i g& i th& qua các cha c&, theo h& th& ng nhà đ& o. Cho đ&n nay, ch& c& b& ng c& g&, ch& c& v&n b&n nào cho th& y c& ph&ep chu&n c&. C& th& ch& là đ&n đ& i. Vua B& o Đ& i g& i th& cho to& thánh không ph& i đ& xin ph&ep, xin t&c g& c& mà b& y t& l&p tr& ng và quan đ& m c& a vua B& o Đ& i. Hãy xem ông vi&t: "Cette lettre avait moins pour but de régler la question personnelle de mon mariage et de l'éducation envisagée pour mes enfants que d'apporter et de provoquer des éléments de réponse à un conflit ouvert depuis des siècles et, plus encore, de faciliter la rencontre entre deux mondes: l'Occidental et l'Oriental, à travers notre pays d'Annam, 'terre de rencontres', et à travers ma personne qui, pour la première, et vraisemblablement pour la dernière, par l'éducaion recue, réunissait les conditions d'une véritable confrontation entre deux civilisations". Đ&n v&n trên c& a vua B& o Đ& i giúp đ&p h&t nh& ng bàn tán bên l&, nh& ng chuy&n t&n m&n th& i ph& ng v& chuy&n đ&m c& i c& a ông v& i cô Nguy&n H& u Th& Lan.

Nh& ng tr& ng& i mà cô dâu t& ng lai g&p và ph& i đ& ng đ& u.

Đ&t mình vào đ& a v& Ho&ng H& u Nam Ph& ng m& i th& y th& m th&á đ& c nh& ng tr& ng& i, nh& ng khó khăn mà Bà ph& i ch& u đ& ng. Th&t qu& không đ& g& l&y đ& c m&t ông vua và cũng không đ& gì làm Ho&ng H& u. (4) Nh& ng l&ch s& cũng cho th& y không thi& u tr& ng h&p tr& c đây x& Nam K& mà c& l&n vua B& o Đ& i đã g& i là mi&n đ&t h&a đã c& ng hi&n cho tri& u Nguy&n nh& ng ng& i con gái tài ba và s& c đ&p:

- Bà T& Dũ, t&c cô Ph&m Th& H& ng là v& vua Thi& u Tr& và là m& vua T& D&c. Bà là tiêu bi& u cho m&t l&p ng& i ph& n& đ& c h& nh, c& h&c v&n, làm g& ng sáng cho m& i ng& i trong tri& u đ&nh.

- Sau đ& đ&n bà H& Th& Hoa, v& vua Minh M& ng

- và cu& i cùng là Cô Nguy&n H& u Th& Lan.

Tên c& a bà là Nam Ph& ng Ho&ng H& u mang ý nghĩa đ&, ch& th& đ& là H& ng th& m c& a mi&n Nam. Tên đ& bi& u th& c& n&t l&n ng& i đ&m l&i vinh đ& cho ng& i dân x& Nam K&. (LTS: tác gi& ghi ch& đ&m)

Nh& ng cái khó l&n lao nh&t Bà ph& i đ& ng đ& u vì Bà là ng& i Công giáo. Nh& ng ch& đ& c& m đ& o h& i nào m& i ch& v& a ráo m&c. Lòng ng& i ch& a &n. Đi& u đ& cũng ch& ng t& Bà là ng& i c& cá tính, can đ&m và trung thành v& i đ& o giáo c& a Bà. Gi& đ& m&t ng& i đ&n bà khác thì sao? S& b& t&t c&, s& làm t&t c& và b& ng b&t c& giá nào đ& đ& c làm Ho&ng H& u. Hi& u đ&n c& i ngu&n m& i hi& u đ& c nhân cách c& a Bà, cái cao quý c& a m&t nhân ph&m và cái trong sáng, ngay th& ng c& a m&t ng& i đ&n bà có giáo đ&c. Ch& v& m&t đ& m này thôi, Bà là ng& i đ&ng n& tr& ng.

Câu chuyện n mít con tem

Tác Giả: Nguy&n v&n L&c

Thứ Tư: 29 Tháng 12 Năm 2010 09:53

Qua nh&ng ng& i ph&c v& chung quanh vua và Hoàng H&u sau này, m&i ng& i không k& b&t c& ai đ&u b&y t& lòng kính tr&ng và quý m&n cái nh&n cách c&a Bà.

3. NGÀY ĐÁM C& I

M&i chuy&n đã xong. D& lu&n cũng t&m ng&ng ti&ng nói. Nh&ng đám mây mù đã tan. Ph&n l&n nh& vào s& c&ng quy&t đ&n c&ng r&n c&a vua B&o Đ&i. Hu& ch& đón m&t bi&n c& có m&t không hai trong l&ch s& tr&u Nguy&n, m&t m&u nghi thiên h& đ&n t& mi&n Nam v&i nh&ng s&c thái m&i đ&n làm xông xang m&i ng& i. M&t cô gái xinh đ&p nh&t mi&n Nam, Tây h&c, con nhà danh gia v&ng t&c c&ng thêm là m&t ng& i Ki tô giáo. B&y nhiều th& đ&ng vào nh&ng s&c thái truy&n th&ng, c& truy&n đã g&n bó v&i Hu& t& c& m&y trăm năm nay. Hu& c& kính, Hu& l&ng m&n, Hu& tr&m m&c, Hu& khép kín, Hu& đ&p, Hu& th&. Hu& có t&t c&, tr& m&t làn gió m&i. Chuy&n đó đã x&y ra.

Vào ngày 20 tháng 3 năm 1934, ng& i con gái đ&n t& ph&ng Nam mang theo c& cái h&ng th&m mi&n Nam đã quy&t đ&nh b&c qua ng&ng c&a hoàng cung, vào C&m Thành. Và do tình yêu g&n li&n v&i đ&nh m&nh, m&t đ&nh m&nh không kh&i có tr& tr&u, vào bu&i sáng mùa xuân đó, c& m&t cu&c đ&i m&i đã m& ra. B&ng ch&c cô tr& thành Hoàng H&u c&a c& n&c. T& nay, không còn ai nh&c đ&n cái tên Marie-Th&r&se Nguy&n H&u Th& Lan n&a. Cô là Nam Ph&ng Hoàng H&u.

Lòng ch&c đ&y c&m xúc su&t hành trình t& trong Nam ra Hu&, chen l&n lo âu và sung s&ng, trong ni&m hân hoan không gì t& xi&t, m&m c& i ch&p nh&n nh&ng gì s&p t&i x&y ra cho mình, trong c&m th&c mình là ng& i đ&c nh&t có cái vinh đ& làm Hoàng H&u c& n&c. Và trong ph&m ph&c áo m&u vàng, m&t ân hu& đ&c bi&t mà vua đã dành cho nàng, đ&u nàng đ&i mũ có k&t tr&n châu b&o ng&c, đi hia mũi nh&n, tay c&m h&t ngà ti&n vào hoàng cung.

T& bên ngoài nhà khách trú c&a hoàng cung, cô đã b&c lên xe h&i đ& đi vào C&m Thành, qua c&a Hi&n Nh&n mà hai bên có nh&ng ng& i lính h&u, chân qu&n xà c&p, đ&ng nghiêm ch&nh nh& nh&ng t&ng g&.

Bu i i đã đ c di n ra t đ n C n Chánh. Hãy nghe Hoàng Th ng k i: " J'ai en effet, décidé d'élever ma femme à la dignité d'impératrice dès notre mariage, alors que jusque-là ce titre n'était attribué qu'à la reine-mère, après le décès de l'empereur. Revêtue de la longue et ample robe de Cour, chaussée de costumes à la pointe retournée, coiffée d'une sorte de bonnet enrichi de pierreries, pour la première fois dans l'histoire de l'Annam, une femme s'avance seule, saluée par toute la Cour. Toujours seule, elle pénètre dans la grande salle où je l'attends, assis sur un trône bas" (trang 64). Vâng, bây giờ , chung quanh đ y bá quan văn võ, Bà v n "seule" và c đ i bà sau này cũng "toujours seule". Trong su t h n 10 năm s ng Hu , Bà v n seule nh th gi a đám th n , quan th n, dòng t c, gi a nh ng s c thái đ bi t mi n, ti ng nói, tôn giáo, n p s ng văn hoá, h c v n. Ch nh ng s khác bi t đó thôi cũng đ y Bà vào t th m t mình Và đã theo đ i su t cu c đ i còn l i c a Bà. Ôi nh n xét c a B o Đ i trong ngày đám c i không ng có tính cách đ nh m nh oan trái c a đ i Bà.

Sau bu i i , vua đã đ a Hoàng H u v đ n Ki n Trung mà tr c đó Ngai đã cho s a ch a i thành m t cung đ n có nh ng ti n nghi m i theo nh ng ti n nghi bên Âu châu, trong đó có phòng ăn, phòng ng , phòng ti p khách, phòng làm vi c. Và nh t là phòng t m và v sinh. H i còn tr , có đ p ra Hu khá nhi u l n, l lâu đ n m t tháng h n tháng là th ng. Tôi ch có m t th c m c: Ch ng bi t vua chúa, cung phi đi c u và t m r a đâu. C ngàn ng i nh th , không th y m t cái c u tiêu nhà t m nào. Đó là nét l c a Hu . Ai hi u Hu h n thì xin ch cho. Hi u ra r i thì không kh i bu n c i m t mình. T nay, Bà ra vào đ n Ki n Trung mà tr ng trách c a Bà là cùng v i vua cai tr th n dân, đ c trách lo v nh ng v n đ x h i theo l i yêu c u c a chính vua B o Đ i.

Đ k t thúc ph n này, xin đ n l i k c a vua B o Đ i cho th y vai trò quan tr ng c a ông bà Charles trong cu c hôn nhân này:

"Le soir du mariage, nous invitons M. et Mme Charles à diner. Estimant leur mission accomplie ils vont repartir pour la France". (trang 64)

Ph i nhìn nh n đ đây, l n đ u tiên, vai trò ng i ph n đã thay tên đ i h và đã h n, cách này cách khác đã nh h ng tr c ti p trên xã h i ng i ph n Vi t.

4. Đ I S NG GIA ĐÌNH C A HOÀNG GIA

Hoàng H u là ph n đ u tiên có tâm h c, nh h ng n p s ng, n p nghĩ Ph ng Tây, tr ng

Câu chuyện mĩ thuật con tem

Tác Giả: Nguyễn Văn Lạc

Thứ Tư, 29 Tháng 12 Năm 2010 09:53

---

tiếng thán dân ch, trng ý thc xã h. Bà không ph là ng i ch quanh ra qu n vào ch cái đèn lng t i hôm đó th p sáng lên, r i tít ta tít chu n b son ph n, đón ti p nh m t th đ gi i trí cho vua. Bà tham d vào t t c . H p v i các quan b l , bàn và ngh s t ch c các bu i l t Nam Giao hay l V n Th . Ch ng h n, l V n Th khánh ti t m ng sinh nh t vua th ng đ c di n ra trong đ i n Thái Hòa. T ch c l Bái Khanh cho m i ng i có d p b y t lòng trung thành đ ng th i chúc th nhà vua trăm tu i. Ngoài đ ng, các h c sinh đ i đ i n hành, tay c m c Long Tinh, hát bài đng đàn di n hành qua c a Ng Môn. Bên trong hoàng thành thì ch c các màn múa hát do các n h c sinh trung h c trình di n và màn dâng hoa cho Hoàng Th ng và Hoàng H u. Nên nh là không có nh ng màn hát ho c tu ng tích c n a. Cũng nên nh là con trai ch đ c đ i đ i n hành ngoài đ ng, ngoài hoàng thành mà thôi. Ch nh l i các bu i l chúc th vua v i l i t ch c, cho n sinh vào ca hát, dâng hoa, ng i ta hi u nh ng quy t đ nh đ i m i đ n t đầu r i.

Bà cũng là ng i ph n đ u tiên n c ta cùng vua ti p khách ngo i qu c nh Th ng ch T ng Gi i Th ch, Qu c tr ng Shianouk. Cái mà bây gi ng i ta g i là vai trò đ nh t phu nhân.

Bà cũng là Hoàng H u đ u tiên xu t cung, tham gia các sinh ho t xã h i nh đã đi thăm các cô nhi vi n, tr ng n Trung h c Đ ng Khánh Hu , Hàn i, các cô nhi vi n hoac c s Xã h i v..

Ngày ch nh t, Bà đi l nhà th Ph Cam nh m i ng i dân bình th ng. Cũng là chuy n l . Đó là ng i ph n theo Kitô giáo đ u tiên trong ngôi v Hoàng H u, ngôi v mà ngày nay nghĩ l i cũng khó mà t ng ra là có th c. Sáng s m tinh m , Bà ra kh i Hoàng Cung, không ng i ki u v i màn che ph kín làm bà khó ch u nh ng i trong cũi. N i đ i u đó thôi cũng có th gây ra nh ng x m si to nh . L n đ u tiên, trong Hoàng cung, tri u đình nhà Nguyễn, vóc dáng m t ng i ph n uy nghi, đoan trang đ m l i nh ng nét đ i m i trong sinh ho t cung đình : gi n đ hoá l nghi, gi n đ trong nh ng t ng quan giao ti p gi a b y tôi và ch , t t ng phóng khoáng, ngay th ng, ghét nh ng xun xoe xu n nh, nh ng l i xàm t u. L n đ u tiên, m t ng i ph n Vi t Nam c ng vua ti p đón các nguyên th qu c gia khác trong vai trò đ nh t phu nhân nh bây gi . Toàn quy n Decoux đã h t l i khen ng i bà là ng i đ c h nh, n n o, m t s t ng h p hai n n văn hoá đ o đ c Đông Tây. V phía qu c t , Hoàng H u đã nh n đ c nh ng b ng khen c a Hàn Lâm Vi n Y khoa Pháp và c a H i H ng Th p T Qu c t .

Ch c ch n và không th ch i c i đ c s có m t trong Hoàng Cung c a Bà đã thay đ i b m t Hoàng Cung. Nh ng đ i u quan tr ng h n c , Bà tr thành bi u t ng, m u hình lý t ng cho t t c gi i ph n Vi t Nam noi theo.. Nh t đ nh gi i ph n Vi t Nam nh vào Bà đã tr thành t m g ng đ m i ph n noi theo. Hình nh ng i ph n nh đó đ c c i thi n, nâng cao và đ i m i.

Câu chuyện mẹ tôi con tem

Tác Giả: Nguyễn Văn Lạc

Thứ Tư, 29 Tháng 12 Năm 2010 09:53

Bà có năm người con lớn là Bô Long, Phông Mai, Phông Liên, Phông Dung và Bô Thng. Ngày thái tử Bô Long ra đời, mẹ ông 4 tháng 01, năm 1936 đã thi hành đúng như trong sách Hồi Điện, người ta đã bán 7 phát súng thần công để loan báo tin mừng. Phôi bán 7 phát, vì theo tục lệ, đàn bà 9 vía còn đàn ông 7 vía.

Gia đình Hoàng gia theo lối sống mới ra bên ngoài như vua thng lái xe đi nghỉ hè ở Nha Trang, Đà Lạt... (5) Hoàng đi trên du thuyền Phi Long, đi câu cá ở biển Nha Trang để tránh nóng oi bức ở Huế. Cũng tại Đà Lạt, gia đình Hoàng gia có dịp đoàn tụ với ông bà bá tước và các con của gia đình này. Đôi khi Hoàng Hậu cũng theo vua đi câu hoặc đi săn thú rừng ở Ban Mê Thuột hay Đà Lạt.

Đây là những ngày tháng trăng sáng êm đềm và hạnh phúc của đời Bà.

5. NHỮNG NGÀY THÁNG ĐEN TỐI

Có được hạnh phúc năm êm đềm hạnh phúc. Những tháng ngày còn lại báo hiệu những đám mây mù phủ kín tâm trí. Tháng 9 năm 1945, vua Bô Đai do sự thúc ép của Việt Minh buộc phải thoái vị và nhận chức cố vấn bù nhìn cho Hồ Chí Minh. Cuộc tiến đánh của Hoàng ra Hà Nội đẩy bật trở lại. Rồi rồi chính trị đã đành. Vội mà rồi rồi đời hạnh phúc gia đình lại là dĩ vãng có thể. Những tin đồn về những cô gái Hà Nội và các những mệnh phụ đã không thể mà vẫn tại Huế. Lý Lạc Hà là một trong số những người đó. Trong hồi ký của Trần Văn Đôn, ông đã nói rằng ra một mệnh phụ phu nhân, bà TVC nữa. Sao đời sao có thể éo le thế.

Trong dịp Phan Khôi về Huế, người đã bán được Bô Đai, Hoàng Hậu đã hỏi thng Hoè về Lý Lạc Hoa. Hoè xác nhận là có thể còn nói thêm đó là một cô gái đẹp. Hoàng Hậu buồn xúc phạm nên ông, những người gia đình ông có của Bà, vẫn như Hoè cảm một sự tiến gọi ra cho Bô Đai chi dùng. Chúng tôi ở Phan Khôi Hoè và Việt Minh có dính dáng gì đến việc hóa của Bô Đai hay không. Nào ai biết được. Những người như ông Mai Văn Hàm đã tài trợ cho Bô Đai ăn ở Hà Nội là nào hỏi Bô Đai đời thế. Những hoàng thân anh em họ với Bô Đai không lẽ cũng có thể phá hoại gia đình ông Bô Đai chăng? Chuyện đời khó biết được.

Danh sách những người dịp lãng nhãng với Hoàng thng thêm dài, một cô gái Tô Huệ Huệ Kông, Phi Anh và nhất là Mệnh Điện.

Câu chuyện mẹ tôi con tem

Tác Giả: Nguyễn Văn Lạc

Thứ Tư, 29 Tháng 12 Năm 2010 09:53

Không thi u nh ng m nh ph t tê, xam t u v i Bà. Bà nghe đã nhi u, th ng gi thái đ im ng, có th ph n không mu n nghe, ph n đã quá rõ, ph n t ái không mu n ai nh c t i. Có th còn mu n b o v uy tín hoàng t c và cho c con cái Bà. C th, Bà n nh n ch u đon m t mình theo cái cách c a ng i đ c ăn h c, ng i có nhân cách.

Bà đã t ch n con đ ng c a mình ph i đi, t giã vinh hoa, phú quý và nh t là ch p nh n s quên lãng c a Hoàng th ng.

Vì v y, k t năm 1950, dòng h Nguyễn v i B o Đ i k nh không còn trong m t Bà n a.

Năm 1950, con gái út m i 8 tu i, ai có th chia x n i đau c a Bà. Bà có th làm gì đ c đ gánh n i cái gia tài B o Đ i đã đ l i. Bà quy t đ nh mang các con sang Pháp, ph n lo chuy n h c hành c a chúng là chính, ph n tránh xa nh ng nh p nhúa c a đ lu n. B n bè cũ nay còn ai. G n không còn ai.

Bà ra đi, B o Đ i càng đi xu ng. Nay thì có nh ng tôi th n nh B y Vi n, Phan Văn Giáo cung c p cho ông t t c nh ng gì c n thi t t đ i: ti n b c và gái đ p.

Ph i chng, ông chán ngán th s đ buong r i vào ch bê tha. Ph i chng ông chán ngán tình đ i đi tìm quên đ i b ng thân xác ng i ph n . L y cái gì đ bào ch a cho ông trong vi c ph y tay chuy n đ t n c. Vi t v ông th y c đ i ông ch ng làm đ u c tích s gì, ông ch làm đ c m t đ i u t t là c đ i làm chính tr ông ch ng làm h i ai bao gi , dù là nh ng ng i đã b ông nh Ngô Đình Di m và nh t là H Chí Minh. C cu n sách ông vi t, ch ng bao gi th y ông h ch t i hay n ng nh v i nh ng ng i nh ông Ngô Đình Di m. V y mà tôi v n oán gi n ông, ch c là tôi không c n nói ra, ông v n kh c hi u h n ai h t. Nh ng dù sao, m i chuy n cũng đã quá mu n r i. Nói gì n a bây gi cũng vô ích.

Riêng Hoàng H u, tháng ngày còn l i bên Pháp đã t ng b c, b c đ n ch đ v . M i ngày, m i năm tháng c héo mòn đi nh cái cây không có n c, c rũ cho đ n lúc tàn l i. Ngày m t, ngày hai, m i ngày v n ph i ch m chán v i cu c s ng th c bên ngoài và n i cô đ n bên trong. N i cô đ n t m i phía, n i cô đ n cả đ i. Đ n nh tôi có th dám th t ra l i này : Ch nhìn con m t, c m nghi m đ c đ i bà là m t ni m cô đ n. Đ ng ai h ch h i tôi t i sao nói th .

L i thêm v t ch t không đ gi nh tr c n a, s c kh e suy y u vì b nh suy n và tim. Tháng ngày v n trôi qua, đ n đ n nh ng trông đ i thù đáp n i ng i, ni m hy v ng có ngày tr l i b xói mòn s đ y lên nh ng câu h i v cu c đ i, v c s đ a đ oan, v tình ng i và cu i cùng v tình v ch ng.

Câu chuyện mọt con tem

Tác Giả: Nguyễn Văn Lạc

Thứ Tư: 29 Tháng 12 Năm 2010 09:53

Bà sống cô đơn thì mọt im lặng như thỏ ngày 14-9-1963 tại làng Chabrignac. Bên cạnh nhà có hai hoàng tử và ba công chúa sau mọt và . Thỏ c sỏ chỏ có hai người giúp việc bên cạnh lúc Bà mọt.

Phở đi Bà, còn rất nhiều đi u chỏ a đỏ c sáng tỏ còn nỏ m trú ở n trong vùng bóng tối của đỏ Bà. Nhưng phải chăng chính cái phở n bóng tối này là nỏ i trú ở n an toàn nhất mà Bà muốn giữ ở đỏ đem về bên kia thỏ giỏ.

Và nỏ u thỏ c sỏ nhỏ thỏ thì chúng ta chỏ còn biết tôn trọng ý nguyện của Bà và phải chăng Bà đã ra đi và không còn gì đỏ nhỏ n gỏ i và nói ở n a. Mọt ngôi sao đã đỏ i ngôi. Sỏ phỏ n Bà có gì trùng hợp với phỏ n người phỏ n nói chung. Có ở cỏ n suy nghĩ thêm về n chỏ a muỏ n.

Nguyễn Văn Lạc

Chú thích

(1) Trong cuốn Thuyết ai đỏ i bỏ n Vân Lôu của Nguyễn Lý Tỏ ng có đỏ t về n đỏ vua Bỏ o Đỏ i là con ai? Xét ra cũng là mọt đỏ tài lý thú đỏ bàn. Do sỏ quan hệ với mọt vài liên hệ với hoàng tử c, tài liệu cho biết, Bỏ o Đỏ i là con vua Khỏ i Đỏ nh, nhưng mẹ là bà Hoàng Thỏ Cúc về n chỏ là người họ u trong cung. Khỏ i Đỏ nh hình như không có con, nhưng khi bà Hoàng Thỏ Cúc có mang thì Thái Hậu, Đỏ c Chánh Cung tra khảo đánh đỏ p, hoàng tử Bỏ u Đỏ o, tỏ c Khỏ i Đỏ nh đã đỏ ng ra xin như sau: "Thỏ a A, thai nhi trong bụng Hoàng Thỏ Cúc chính là con của hài nhi. Vì dòng dõi của mình (vua Đỏ ng Khánh) hiếm muộn, nên tha cho Hoàng Thỏ Cúc và cho phép hài nhi đỏ c cỏ i nàng làm thiếp. ỏ y là theo ở n kỏ ở n của bà Nguyễn Thỏ Vy, cháu nỏ i ông Nguyễn Hộ u Đỏ (Phỏ chính đỏ i thỏ n vua Đỏ ng Khánh). Mọt đỏ n chỏ ng khác qua ở n nói ở n của ông Bỏ u Uyỏ n thì trỏ c 75, bà Tỏ Cung (mỏ vua Bỏ o Đỏ i), lúc đó đã ngoài 80, đã kỏ ở n cho con cháu nghe, trong đó ông Bỏ u Uyỏ n cũng có mọt. Theo đó, Đỏ c Tỏ Cung cho biết, lúc làm gái họ u cho Ngỏ c Lâm Công Chúa, con vua Đỏ ng Khánh. Công Chúa thỏ ng sai bà mang thỏ cho Bỏ u Đỏ o, (hai người trao đỏ i thỏ xỏ ng họ a với nhau). Hai người ăn nỏ m với nhau, sau đó bà có thai và sinh ra Vĩnh Thỏ y, tỏ c vua Bỏ o Đỏ i sau này. Cỏ hai người tin đỏ u xác nhỏ n Bỏ u Đỏ o ăn ở với Hoàng Thỏ Cúc, rỏ i có con. Chính sỏ không có, đành tin vào nhưng nhân chứng sống. Đỏ u chính là bà Hoàng Thỏ Cúc, sau này là Đỏ c Tỏ Cung là mỏ vua Bỏ o Đỏ i. Chỏ ng đó đỏ rỏ i. (Xem Thuyết Ai Đỏ i Bỏ n Vân Lôu, trang 395-401, của Nguyễn Lý Tỏ ng)

(2) Theo Hoeffel, trích trong Indochine "Bãi La région Saigon, Cholon". Sài Gòn, Chỏ Lạc n lúc

Câu chuyện n mít con tem

Tác Giả: Nguyễn Văn Lạc

Thứ Tư, 29 Tháng 12 Năm 2010 09:53

---

bây giờ ch rau ng có 5000 m u Tây, chiều dài từ Đông sang Tây là 15 kilô mét và chiều rộng có v n v n 6 kilô mét.

(3) "La naissance de Dalat", của ông A.Baudrit viết: Đà Lạt được khám phá ra vào năm 1893. Sau đó mãi đến năm 1898, người ta mới khai thác được một vùng đất làm một cái vườn với mục đích cung cấp rau cho đoàn người lên công tác. Vì thế, vườn rau đất tên là "Ferme de Dankin". Sau đó, tác giả viết câu hỏi "Est-ce alors que commença la création de Dalat". Hỏi rồi tự mình trả lời: "Pas encore". Người đi sau đây mới thực sự quan trọng và có ý nghĩa. Trong một bài báo khác giới thiệu đã mở ra và rách, vấn đề, vấn đề đoán mò không rõ tên tác giả có ghi chép: vào năm 1934, Giáo Hoàng Pio 11 mới yêu cầu mở bãi trên Cầu của dòng địa các sự ra hỏi người. Cái duyên là họ đã quy định sang truyền giáo ở bên Việt Nam. Vì thế, họ đã thiết lập hai trường: một ở Đà Lạt, một ở Hà Nội, khu Ngõ C Hà. Người mãi đến năm 1937, trường mới mới được xây dựng xong. Trong khi đó Cô Nguyễn Huệ Th Lan đã làm đám cưới với vua Bảo Đại vào năm 1934. Người thực hai chị em quý tộc không thể nào học Couvent des Oiseaux được. Chỉ có sau này, khi đã lên ngôi Hoàng Hậu, bà có ghé thăm trường mà thôi.

(4) Năm 1927, có bài viết "Le mariage d'une princesse d'Annamite" trên báo Thôn Kinh. Từ Nam Phong, năm 1923, số 69 cũng có bài viết tương tự. Năm 1934, trên Bulletin des Amis du vieux Hue (BAVH), trang 145-168, trong một bài viết có nhan đề "Cérémoniale d'autrefois pour le mariage des princesses d'Annam" của L. Sogny. Khi các công chúa được 16 tuổi thì bắt đầu phải dự định chuyện gả cho các cô rồi. Thoạt đầu, người ta chọn ra một danh sách các con, cháu, ngay cả đến chết các công thần nộp lên vua. Vua chọn một vào tên anh nào, anh đó có may mắn được làm phò mã. Số còn lại ra sau đây thêm phần phức tạp. Lúc Thiệu Trị mất theo tục lệ, mới chuyện các hoàng tử phải nhường vua cha. Đến Tự Đức thì, nghĩa là năm 1854, số các công chúa chửa đẻ trong 3 năm lên đến 30 cô, tất cả gả các con của Minh Mạng, Thiệu Trị gom lại. Lúc đó, người công chúa đã quá tuổi 16 thuộc loại già cỗi (Abricot murissant), chưa có ai rước đi. Trong số các công chúa, người cô xưa xỉ lại càng khó kiếm chàng hiền. Dù luồn thò đi đến thò có người con trai các công thần phải lấy một công chúa hoặc vì quá lớn tuổi, hoặc xưa không hợp nhãn đành đánh bài ba chân bốn cẳng chọn một người. Triều đình không biết làm thế nào đành phá lệ tuyển b xuống hàng quan lại thì. Nào đã xong, còn xem tuổi tác công chúa có hợp không đã. Rồi cho tên tục của người viên đó vào trong hộp sọt, bọc đất, công chúa bắt trúng tên ai thì người đó được làm phò mã. Công chúa chọn biết một lúc đám cưới nên cũng tìm cách để xem một phò mã tương lai là ai. Cũng người con ra nước một.

Thế tục cưới hỏi cũng nhiều kẻ phần toái l m, v t v l m. Từ l n p thai đến v n danh, rồi n p trường, n p cát, sau đến l thân nghinh và hi p c n, công chúa và phò mã ăn chung một miếng thịt con vịt, rồi uống rượu.

Câu chuyện n mít con tem

Tác Giả: Nguyễn Văn Lạc

Thứ Tư: 29 Tháng 12 Năm 2010 09:53

Mít chuyện xong thì mít phò mã đợc thợng 3 nghìn lợng bạc đợc mua nhà , gợi là phợ, cợng vớ 3 vớ n lợng đợ sợm sợa quợn áo, đợ dùng và đợ trang sợc v.v.. Ngoài ra, phò mã còn có 50 ngợi hợu, có mít đợi trợng do triợu đờnh lợng trợ chi phí lợng bạc.

Ôi trùng trùng đợp hợ t lợ này đợ n lợ kia. Cợi xong cũng trợy da, chóc vợy. Cũng nên nhợ, chợ có vua là có cung phi cung nợ, bao nhiêu cũng đợc. Còn phò mã thì không đợc quyợn có vợ hai, chợ trợ khi công chúa không có con.

(5) Nhân đây, có đợc đợc mít bài báo khá lý thú, đợ cợp đợ n đợ n chuyện du xuân đợc biợt cợ a vua Đợng Khánh. Bài báo còn lý thú hợ n nợ a là tác giợ Phan Thuợ n An, tợ nhợ n là "nhà nghiên cợ u Huợ". Gợi là nghiên cợ u chợ thợ t ra ông đã đợ ch và chép nguyên con mít bài cợ a Cosserat, trong BAVH, Huợ tợ trang 301 đợ n trang 306, có nhan đợ là "Les Fêtes du Tợ t en 1886 à Hue. Promenade du roi". Trong đó, Cosserat chép lợi bài tợng thuợ t cợ a phóng viên báo Figaro, lúc đó cũng có mít Huợ. Thợ t ra chợ nên làm thợ đợ làm gì. Nợi dung bài báo lợi tợ ra không nợ m vợng cho lợ m. Tợ lúc thay thợ vua Hàm Nghi, Đợng Khánh chợ là thợ bù nhìn đợ sai bợ o cợ a ngợi i Pháp. Vì thợ tợng Prudhomme, lúc đó đang ở Huợ đã yêu cợ u nhà vua phợi xuợ t hiợ n ngoài hoàng cung đợ cho dân chúng biợ t là vua không bợ quợ n thúc. Mợc đích cợ a Prudhomme chợ có vợy. Và đợ n giợ n chợ có vợy .

Sau 40 năm tợng nhợ Hoàng Hợ u